

LIETUVIŲ TAUTOS SOLIDARUMO RAIŠKA 1905 METAIS

PROF. HABIL. DR. ANTANAS TYLA

*Lietuvos mokslų akademija
The Lithuanian Academy of Sciences
El. paštas antanastyla@freemail.lt*

Santrauka

Autorius, primindamas, kad nors 1905 m. tautinės revoliucijos, arba sukilimo Lietuvoje (tekste – sukilimo), istoriografija nėra gausi, iš esmės jau yra išaiškinti jo etapai, pagrindinės kovos prieš Rusijos engimą ir už išsilaisvinimą formos, jų teritorinė sklaida ir pasekmės likviduojant Rusijos valdžios administracijos funkcionavimą, išaiškinti to sukilimo vietiniai vadovai, sukilimo slopinimas, represijos¹, monografiškai yra apdorota Didžiojo Vilniaus Seimo istorija². Tačiau, pabrėždamas, jog mokslo ir istoriografijos raida bei galimybės kelia vis naujų šio įvykio pažinimo ir įvertinimo klausimų, dabar, kai nėra ideologinės prievartos, galima objektyviai ir aiškiau plėsti šio sukilimo studijas gilyn ir platyn.

Šiame straipsnyje aptarsime lietuvių tautos ir ją remiančiųjų interesų 1905 m. bendrumą, solidarumo teritorinę ir idėjinę sklaidą, solidarumo turinio tradiciškumą ir naujumą.

Reikšminiai žodžiai: 1905 metų sukilimas; tautinis solidarumas; delegatai.

¹ Tyla, A. *1905 metų revoliucija Lietuvos kaime*. Vilnius, 1968; Tyla, A. Lietuvos valdymo 1900–1914 metais ypatumai. *Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai, A serija*. 1968, t. 2, p. 75–94.

² Motieka, E. Didysis Vilniaus Seimas. *Lietuvių atgimimo istorijos studijos*. Vilnius, 1996, t. 11.

1905 m. įvykių tyrimai ir amžininkų atsiminimai patvirtina, kad beveik visą Lietuvą apėmęs sukilimas, taip ir nesukūręs vadovaujančio sukilimo centro, kaip kad buvo per 1863 m. sukilimą, rėmėsi idėjiniu solidarumu. Solidarumas tarptautinių žodžių žodyne apibūdinamas kaip bendruomeniškumas, vieningumas, interesų bendrumas, bendra atsakomybė.

Tokie solidarumo idealai lydėjo XIX a. vykusius Italijos, Vokietijos ir Čekijos susivienijimus, vieningos tautinės valstybės sukūrimą. Idėjiniu solidarumu buvo paremtas savo vadovaujantį centrą turėjęs 1863 m. sukilimas. Vincas Kudirka pačioje XIX a. pabaigoje parašytoje „Tautiškoje giesmėje“ kvietė į vienybę vardan tos Lietuvos. Turint galvoje, kad ir dabar dar daugelis nemoka atmintinai Himnu tapusios šios Giesmės, tai 1905 m. iš viso mažai kas žinojo jos turinį, nors tais metais prasidėjusiuose koncertuose „Tautiška giesmė“ publikai prašant buvo kartojama po 2–4 kartus³. Be abejo, 1905 metų sukilimo solidarumas ir jo mentalitetas galėjo būti lemtas tik kasdienybėje išaugusių ir susiformavusių troškimų bei siekių juos įgyvendinti.

Bendri interesai Lietuvoje atsirado ne staiga, bet formavosi per ilgametį pasipriešinimą Rusijos jungui ir pasipriešinimo apibendrinimą atskirų visuomenės grupių politinėse programose. Visiems žinoma, kad XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje Rusijos engiama lietuvių tauta buvo apsibrėžusi savo, kaip siuzereno, ribas. Neturėdama savo valstybės ir priešindamasi Rusijos valdžios vykdomam lietuviškos spaudos, rašto ir kalbos draudimui ir persekiojimui, ji išreiškė save kaip lietuvių kalbos siuzerenas ir ją gynė. Knygnešiai, jų vienijimasis į organizacijas, draudžiamos literatūros kūryba, platinimas ir skaitymas, slaptos lietuviškos mokyklos, jų daraktoriai radosi iš lietuvių intelektualinio ir konfesinio poreikio. Knygnešiai, neskaitant inteligentijos, pirmieji pajuto bendrą rūpestį dėl lietuvių kalbos gynimo. Šis atsakomybės suvokimas kaimų,

³ Maciūnas, V. Lietuvos Himno istorijos bruožai. *Lietuvos Himnas*. Vilnius, 2005, p. 21, 23–25.

valsčių, parapijų mastu buvo įgyvendinamas rašant kolektyvines peticijas Rusijos valdžiai dėl spaudos draudimo panaikinimo. Po jomis pasirašydavo dešimtyr ir net šimtai tam tikro teritorinio vieneto lietuvių. Tarp pasirašančiųjų buvo ir moterų, tai patvirtino tautos interesų integralumą. Skaitydami Rusijos cenzūros nepalietą draudžiamą lietuvišką literatūrą ir spaudą, gyventojai formavo bendrą požiūrį apie save, apie lietuvių kalbą, raštą ir apie juos engiančią Rusijos valdžią. Prasidėjus 1905 m. Rusijos imperijoje revoliucijai, lietuviškos spaudos draudimas jau buvo panaikintas, tačiau juos engusi Rusijos valdžia tebebuvo, ir dabar prieš ją sukilo pati Rusija.

Kaip žinome, per 1905 m. sukilimą idėjinis, mentalinis solidarumas buvo pagrindinis visų to sukilimo įvykių stimulatorius, pavadavęs nesudarytą sukilimo vadovybę. Net Didysis Vilniaus Seimas, priėmęs Rusijos imperijos režimo griovimo programą, jos vykdymą pavedė valsčiams, pasikliaudamas gyventojų vieningumu. Vengiant represijų, vadovaujantis kontrolinis centras nebuvo sudarytas.

1905 m. kryptingus bendrus išsivadavimo veiksmus ir turinį skatino keli savi ir imperijos valdžios veiksniai:

1. Rusijos valdžios pertvarkos mėginimas ir jo panaudojimas tautiniam išsivadavimui;
2. Inteligentų ir kaimo aktyvistų, šviesuolių propaganda mitinguose, skrajučių platinimas;
3. Didžiojo Vilniaus Seimo organizavimas;
4. Didžiojo Vilniaus Seimo dalyvių gautas tautos pasitikėjimo mandatas, nutarimų autoritetas ir jų įgyvendinimo plėtra.

Rusijos caro 1905 m. vasario 18 d. [s.st.] manifestas ir įsakas Senatui, kuriais buvo leista teikti pasiūlymus vyriausybei, generalgubernatoriams, gubernatoriams dėl režimo aparato tobulinimo ir liaudies būklės gerinimo⁴, panašiai kaip Gorbačiovo vadinamoji pertvarka, sudariusi gali-

⁴ *Полное собрание законов Российской империи*. Санкт-Петербург, 1906, т. 25. Šis įsakas buvo atšauktas 1905 m. birželio 19 d. manifestu, skelbusiu apie Dūmos sušaukimą.

mybes sovietinės imperijos griūčiai, taip ir manifestas pasitarnavo imperijos režimo kritikai ir jos krizei. Padėties gerinimą dauguma lietuvių suprato kaip Rusijos kolonijinės sistemos Lietuvoje panaikinimą. Aktyviausiai į šitokį reformos kelią įsijungė kaimo žmonės ir inteligentija. Savo siūlymus valstiečiai svarstė valsčių valdybose, surašydavo juos peticijose, valsčių nutarimuose, priimtuose nedalyvaujant rusų valdžios pareigūnams, ir siūsdavo Rusijos valdžiai. Jie reikalavo: nevaržomo valsčiaus pareigūnų rinkimo, jų atsakingumo rinkėjams, o ne viršiniams; įvesti lietuvių kalbą valsčių valdybose ir teismuose, žodžio, spaudos, susirinkimų, organizacijų laisvės; visuotiniais, tiesioginiais, slaptais rinkimais išrinkto Steigiamojo Seimo arba Seimo Vilniuje sušaukimo. Kybartų valsčiaus peticijoje vidaus reikalų ministrui vienareikšmiškai ir kategoriškai pabrėžiama: „Lietuvių tauta neteko pasitikėjimo biurokратиška valdžia, ir vien tik laisvai mūsų išrinkti atstovai su Steigiamojo balso teisėmis, sujungę valstybės valdžią su liaudimi, gali išgelbėti mus, Lietuvos valstiečius, iš vergiškos, beteisiškos, vargingos padėties“⁵. Tokios ir kitokios peticijos, taikančios į Rusijos valdžios ir politinės santvarkos pagrindus, išgąsdino ją, todėl tokius klausimus svarstyti buvo uždrausta⁶. Bet džinas jau buvo išleistas. Viešas engimo svarstymas buvo gera mokykla, į kurią rinkosi visos Lietuvos valsčiai ir vieni nuo kitų perėmė savo kasdienio gyvenimo demokratizavimo patirtį.

Bendrų interesų ir jų įgyvendinimo būdų propaganda, o kartu ir nauja pasipriešinimo forma buvo 1905 m. pavasarį prasidėję ir vasarą išplitę mitingai. Daugiausia jų buvo po Didžiojo Vilniaus Seimo. Mitingų or-

⁵ *Walki chłopów Królestwa Polskiego w rewolucji 1905–1907*. Warszawa, 1958, t. 1, p. 766.

⁶ Rusijos policijos vadas Trepovas 1905 m. birželio 29 d. slaptu aplinkraščiu įsakė gubernatoriams, miestų viršininkams ir oberpolicmeisteriams griežtai kontroliuoti susirinkimuose svarstomus klausimus dėl valstybės valdymo reorganizavimo ir neleisti svarstyti klausimų, kurie yra priešingi režimo pagrindams (*LVI A. F. 378, BS, 1905, b. 1, lap. 33*).

ganizatoriai pasinaudodavo šventadieniais, kai žmonės rinkdavosi į bažnyčią, arba turgadieniais. Mitingų metu vasarą ir rudenį dar iki Didžiojo Vilniaus Seimo buvo aiškinama politinė padėtis, kviečiama versti valdžią, neiti į kariuomenę, nemokėti mokesčių, neklausyti valdžios nurodymų. Kartu prasidėjo visagalės rusų policijos užpildinėjimai, jų žeminimas. Rudeniop Žemaitijoje, Aukštaitijoje, Suvalkijoje jos veikla buvo paralyžuota. Kartais mitingų metu buvo šalinami iš Rusijos atsiųsti valsčių raštininkai, mokytojai, vietoj jų renkami lietuviai. Po Didžiojo Vilniaus Seimo mitingai tapo jo nutarimų įgyvendinimo forumais, apėmusiais visą Lietuvą.

Rusijos valdžią labiau negu peticijų rengimas išklibino caro spalio 17 d. manifestas dėl žodžio, susirinkimų, spaudos ir organizacijų laisvės. Pasimetė ir pati rusų administracija, nebežinojo, ką drausti, ką leisti. Ji pati dar labiau pakriko, nors tuoj po to Suvalkų gubernijos lietuviškose apskrityse buvo įvesta karo padėtis, o Kauno gubernijoje išsaugota nepaprastoji padėtis.

Pasinaudodami šiuo manifestu, Panevėžio aps. Čypėnų valsčiaus gyventojai nušalino buvusius ir išrinko naujus valsčiaus pareigūnus, pareikalavo, kad būtų sušauktas Vilniaus Seimas, o iki jo sušaukimo nutarė valdytis patys, tai yra paskelbė savivaldą ir nutraukė ryšius su valdžia. Valsčiaus nutarimai buvo paskelbti „Vilniaus žiniose“ ir padarė didelį įspūdį⁷. Jie iš esmės skyrėsi nuo peticijų turinio. Čypėniečiais pasekė gretimas Girsūdų valsčius.

Inteligentijos ir liaudies masių tarpusavio supratimas ir pasitikėjimas ryškiausiai pasireiškė Lietuvių suvažiavimo Vilniuje, arba Didžiojo Vilniaus Seimo, rengimo ir jo paties metu. „Vilniaus žiniose“ tik paskelbus Lietuvių suvažiavimo organizacinio komiteto pirmininko Jono Ba-

⁷ Tyla, A. *1905 metų revoliucija Lietuvos kaime*. Vilnius, 1968, p. 96–97.

sanavičiaus ir sekretoriaus Jono Kriauciūno pasirašytą⁸ „Atsišaukimą į lietuvių tautą“, visoje Lietuvoje prasidėjo delegatų į tą suvažiavimą rinkimas, atrinkimas ar tiesiog rengimasis jame dalyvauti. Suvažiavo į jį apie 2 000 atstovų. Pasitikėjimas kvietimu ir suvažiavime svarstomų klausimų programa atspindėjo jų tautinį integralumą ir aktualumą.

Didysis Vilniaus Seimas buvo išeitis iš valsčiaus ribose svarstytų lietuvių politinių, tautinių ir socialinių problemų. Solidarumo ir bendros kovos poreikis buvo akcentuotas „Atsišaukime į lietuvių tautą“. Jame rašoma: „Lai būna garbė visiems kankiniams už laisvę ir žmonių gerovę! Dabar <...> susispieskime krūvon visi, kam rūpi prikėlimas Lietuvos iš miego, iš neturto, iš tamsos, iš nusižeminimo!“

Pradėdamas Lietuvių suvažiavimą Vilniuje, Jonas Basanavičius pabrėžė vizualinio solidarumo svarbą. Jis kalbėjo: „...mes jus Vilniun sukvietėme ne tik tam, kad mes vienas su kitu susipažinę, patirti galėtumėm apie lietuvių vargus, sužinoti, kas plačioje mūsų Lietuvoje girdėti, bet ir idant atlikti ne menką tautišką darbą“ (291).

Remiantis Seimo delegatų pasisakymais ir raštiškais priesakais, jo nutarimuose buvo pabrėžta, jog Rusijos vyriausybė „yra pikčiausiu mūsų priešu“ ir kad suvažiavime „dalyvavusieji lietuviai nutarė: šviestis, rištis ir stoti kovon drauge su sukilusia visų Rusijos tautų liaudimi“. Kartu buvo iškeltas etninės Lietuvos autonominės valstybės su demokratiškai išrinktu Seimu Vilniuje reikalavimas. Tai buvo Lietuvos valstybingumo atkūrimo deklaravimas. Šis reikalavimas padėjo vienytis tautai apie svarbiausią politinį siekį.

⁸ Organizaciniam komitetui buvo pateikti du – J. Basanavičiaus ir P. Višinskio – projektai. Buvo nutarta skelbti J. Basanavičiaus projektą ir po juo pasirašyti tik Organizacinio komiteto pirmininkui ir sekretoriui (*Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto biblioteka*. F. 22, b. 1455, lap. 10–14).

Seimo nutarimuose taip pat buvo iškelti kiti pagrindiniai ir ilgalaikiai tautos siekiai – dėl lietuvių kalbos teisės valsčiuose ir aukštesnėse administracijos institucijose, mokyklose, lietuvių teisių dirbti savo krašto švietimo, administracijos, teismų sistemoje. Buvo nurodyta, kaip griauti imperijos valdžią ir kurti naująją. Svarbus tautinio solidarumo akcentas buvo Seimo nutarimas, kad Suvalkų gubernijos lietuviai, jų apgyventa žemė būtų atskirta nuo Lenkijos Karalystės ir prijungta prie autonominės Lietuvos.

Suvažiavimo nutarimai buvo paskelbti dienraštyje „Vilniaus žinios“.

1905 m. pabaigoje beveik visoje Lietuvoje pradėta įgyvendinti priimtus nutarimus: perrenkamos valsčių valdybos, teismai, naikinami karo prievolinkų sąrašai, carų portretai, uždaromos rusiškos mokyklos, šalinami iš Rusijos atsiųsti mokytojai, vietoje jų paskiriami lietuviai, šalinami policininkai, žandarai. Daugiausia tai buvo daroma sušauktų susirinkimų metu, vadovaujant Seimo mandatą turintiems jų dalyviams. Iš Lietuvos provincijoje 1905 m. vykusių 237 mitingų ir didesnių viešų susirinkimų 177 (75 proc.) surengti gruodžio–sausio mėn. Jie pasitaravo demokratizavimo plėtrai. Kauno gubernijoje tokie demokratizavimo pertvarkymai buvo 81 valsčiuje, 121 pradžios mokykloje, Suvalkijoj 33 gminose ir 47 mokyklose. Viešai niekas Rusijos valdžios negynė, nors ne visi, bijodami valdžios keršto bei represijų, ir pritarė pertvarkymams.

Solidari Rusijos valdžios vertimo ir jos pakeitimo kova buvo tokia plati, kad ji be kariuomenės negalėjo atkurti savo režimo. Mobilių baudžiamųjų būrių reidai ir represijos, suiminėjant aktyviausius veikėjus, vadovus, kontribucijos už pasipriešinimą palaužė įsisiūbavusį išsivadavimą. Sulaikytieji buvo baudžiami kalėjimu ir katorga. Amžininkai pastebėjo, kad tarp teisiųjų vyravo 30–50 metų, tai yra sąmoningiausio amžiaus gyventojai. Sukilimas buvo sąmoningas Lietuvos gyventojų valstybės kūrimas.

Išvados

1. Lietuvių politinės partijos 1905 m. nesudarė vadovaujančio pasi-priešinimui Rusijos valdžiai centro, išsivadavimas vyko vadovaujantis bendrais idealais. Jis vyko neperžengdamas valsčiaus visuomenės ir te-ritorijos.

2. Didysis Vilniaus Seimas išsivadavimo įgyvendinimą išvedė iš vals-čiaus arealo į visą Lietuvą. Tai buvo aukščiausias solidarumo etapas, demokratiškai iškėlęs Lietuvos valstybės atkūrimą.

3. 1905 m. lietuvių sukilimas ir jo metu pasireiškęs solidarumas lik-vidavo Rusijos valdžios administracijos Lietuvos provincijoje funkcio-navimą, o jį atkurti imperija galėjo tik karinėmis represijomis. Kariuo-menei galėjo pasipriešinti tik ginkluota jėga.

4. 1905 m. tautinio sukilimo kultūriniai ir politiniai idealai, solida-rumas buvo brangus lietuvių paveldas, kuris padėjo 1917–1918 m. at-kuriant nepriklausomą Lietuvos valstybę.

THE EXPRESSION OF THE SOLIDARITY OF THE LITHUANIAN NATION IN 1905

ANTANAS TYLA

Summary

Keywords: Revolt of 1905; national solidarity; delegates.

The author, reminding that even though the historic literature on the national revolution or revolt of 1905 in Lithuania (hereinafter referred to as the revolt) is not abundant, basically its stages, the major forms of fight against Russia's oppression and for the liberation, as well as their territory dispersion and consequences when liquidating the functioning of Russia's government have been ascertained. Also, the local leaders of the revolt, the suppression of the revolt and repression⁹ have been found out and the history of the Great Seimas of Vilnius has been processed monographically¹⁰. However, stressing that the development and possibilities of science and historical literature are rising new issues of the cognition and assessment of this event,

now without the ideological violence it is possible to deepen and widen the studies about this revolt objectively and more clearly.

The article discusses the common interests of the Lithuanian nation and its supporters in 1905, the territorial and ideological dispersion of solidarity and the traditions and novelties of the solidarity content.

The research and memories of the contemporaries of 1905 events confirm that the revolt that covered almost all Lithuania but that did not form a central body of the revolt like during the revolt of 1863 was based on the ideological solidarity. The dictionary of international words describes solidarity as the sense of community, unity, common interests and common responsibility.

⁹ Tyla, A. *1905 metų revoliucija Lietuvos kaime*. Vilnius, 1968; Tyla, A. Lietuvos valdymo 1900–1914 metais ypatumai. *Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai, A serija*. 1968, t. 2, p. 75–94.

¹⁰ Moticka, E. *Didysis Vilniaus Seimas. Lietuvių atgimimo istorijos studijos*. Vilnius, 1996, t. 11.

These solidarity ideals accompanied the uniting of Italy, Germany and Czech in the 19th century and the creation of a unified state. The revolt of 1963 with its central body was also based on the ideological solidarity. Active actor of Lithuanian intelligentsia and publicist Vincas Kudirka called for unity for Lithuania's sake in his "National Song" written at the end of the 19th century. The content of this song, which later became the national anthem was little known in 1905, even though during the concerts that began in this year "The National Song" used to be called for an encore by the audience 2-4 times¹¹. Undoubtedly, the solidarity the revolt of 1905 and its mentality could be predestined only by ambitions that sprang out of the everyday life and by the aspiration to realise them.

In 1905, the purposeful common actions of liberation and content were encouraged by several home and imperial government factors:

1. The attempt by the Russian government for reorganisation and its use for the national liberation;
2. The propaganda by intelligents and rural activists in public gatherings and the distribution of leaflets;

3. The organisation of the Great Seimas of Vilnius;

4. The mandate of trust of the nation received by the participants of the Great Seimas of Vilnius, the authority of resolutions and the development of their realisation.

The manifest of the Russian Tsar dated 18 February 1905 [s.st.] and the order to the Senate, by which it was allowed to submit proposals to the government, General Governors and Governors regarding the improvement of the regime apparatus and the improvement of nation's situation¹², similarly like the so-called "perestroika" by Michail Gorbachov in the Soviet Union in 1984-1989 that provided the possibilities for the destruction of the Soviet empire, served for the criticism and the empire regime and its crisis. Most of the Lithuanians perceived the improvement of the situation as the abolition of Russia's colonial system in Lithuania. The most active in this reform were the rural people and the intelligentsia. The farmers used to consider their proposals in the boarders of rural districts and lay them down in their petitions and resolutions adopted without the participation of officials of

¹¹ Maciūnas, V. Lietuvos Himno istorijos bruožai. *Lietuvos Himnas*. Vilnius, 2005, p. 21, 23–25.

¹² *Полное собрание законов Российской империи*. Санкт-Петербург, 1906, т. 25. This order was repealed by the manifest of 19 June 1905, which convened the Duma.

the Russian government and send to the Russian government. They demanded the election of officials of the district without any restrictions, their responsibility to the voters and not to the heads, required the introduction of the Lithuanian language into the boards of districts and courts, the freedom of word, press, meetings and organisations and the convention of the Constituent Seimas or the Seimas in Vilnius elected by universal, direct and secret ballot.

More than by petitions, the Russian government was moved by the manifest of the Tsar dated 17 October regarding the freedoms of expression, meetings, press and organisations. The Russian administration was confused and did not know what to prohibit or what to allow. It became even more dispersed, even soon after that the state of war was introduced in the Lithuanian districts of Suvalkai government and in Kaunas government the state of emergency was preserved.

Making use of this manifest, the residents of Čypėnai district, Panevėžys county, removed the former officials and elected the new ones, demanded for the new convention of the Seimas of Vilnius and decided until this time to rule by themselves, i.e. announced the self-government and broke relations with the government. The resolutions of the district were published in *Vilniaus Žinios*

(*"Vilnius News"*) and made a big impression¹³. They were different in substance from the content of the petitions. The residents of Čypėnai were followed by the neighbouring district of Girsūdai.

The mutual understanding and trust of the intelligentsia and national masses were most revealed during the preparations for the Convention of Lithuanians in Vilnius and the Great Seimas of Vilnius and during its course. It was enough to publish *the Proclamation to the Lithuanian Nation in Vilnius Žinios* (*"Vilnius News"*) and the election, selection of the delegates or simply preparations started to participate in the convention. The event gathered about 2000 participants. The trust in the invitation and the programme of issues to be discussed reflected the national integrity and topicality.

The Great Seimas of Vilnius was the exit from the political, national and social problems of Lithuanians discussed within districts. The need for solidarity and common fight was highlighted in *the Proclamation to the Lithuanian Nation*. It says: "Let all martyrs for freedom and well-being of people be honoured! Now<...> let us come together all who cares about waking Lithuania up from sleep, from poverty, from darkness and from humiliation!".

¹³ Tyla, A. *1905 metų revoliucija Lietuvos kaime*. Vilnius, 1968, p. 96–97.

Starting the Lithuanian's Convention in Vilnius Jonas Basanavičius stressed the importance of visual solidarity. He said: "...we gathered you in Vilnius not only that after getting acquainted with each other we could experience the hardships of Lithuanians and to learn the news from our wide Lithuania, but also to make a significant national deed" [291].

On the basis of the statements and written precepts of the Seimas delegates, its resolutions highlighted that the Russian government "is our biggest enemy" and that "the Lithuanians who participated in the Convention decided: to educate themselves, to tie and rise up for the fight together with the people of Russia's nations".

The author draws the following conclusions:

1. In 1905 the Lithuanian political parties did not make a centre leading the resistance to the Russian

government. The liberation took place on the basis of common ideals without crossing the society and territory of the district.

2. The Great Seimas of Vilnius brought the liberation from the district to the whole Lithuania. It was the peak of solidarity rising the issue of the reestablishment of the state of Lithuania in a democratic way.

3. In 1905, the revolt of Lithuanians and solidarity coming with it liquidated the functioning of the Russian government administration in the province of Lithuania and the empire could only be re-established by using military repressions. The army could be resisted only with the armed force.

4. In 1905 the cultural and political ideals of the national revolt and the solidarity was a dear heritage of Lithuanians helping to re-establish the independent state of Lithuania in 1917–1918.

Įteikta 2005 m. gruodžio 4 d.